

Bir Kültür Mirasının Çok İşlevli Bir Yapı Kompleksine Dönüştürülmesinin Sürdürülebilirlik Bağlamında İncelenmesi; Fiume Veneto Örneği

*Analysing the Conversion of a Cultural Heritage to a Multi-functional Complex in
the Context of Sustainability: Example of Fiume Veneto*

Yasemen SAY ÖZER,¹ Nevzat Oğuz ÖZER²

Fiume Veneto Kuzey İtalya'da Pordenone kenti yakınlarında Fiume nehri boyunca kurulmuş bir yerleşmedir. Yerleşmenin en karakteristik tarafı devasa bir fabrika yapısına sahip olmasıdır. 1880-1885 yıllarında iplik üretmek üzere kurulan Fabrika, Fiume nehrinin iki kola ayrılıp tekrar birleşmesi sonucu oluşan bir ada üzerindedir. 1940-1945 yılları arasında İkinci Dünya Savaşı süresince Fabrika'da iplik yerine torpil üretilir, savaş sonrasında iplik üretimine yeniden başlanır. Fabrika 1999 yılında üretimini tamamen durdurup, kapanınca 2001 yılında İsula del Fiume Şirketi, Fabrikayı çok işlevli bir yapı kompleksine dönüştürmek amacıyla üzerindeki ada ile birlikte satın alır. Üretim işlevini yitirdiğinden dolayı kullanımı sona eren fabrikanın dönüştürülmesi için en iyi yöntemin 'mimari tasarım yarışması' olacağı varsayımıyla, kent konseyi ve ülkenin mimarlar odası 2003 yılında Uluslararası Mimarlar Birliği kuralları ve denetiminde uluslararası bir mimari tasarım yarışması düzenlenmesini kararlaştırır. Ekonomik açıdan atıl duruma gelmiş bir fabrika yapısının kısmen dönüştürülmesi ya da tamamen yıkılması gündemdedir. Diğer taraftan yapının kültürel bir varlık olarak yaşaması gerekmektedir. Tek bir çatıyla belirlenen mekanın, farklı işlevlere hizmet eden ve buna bağlı olarak da farklı ölçülerde ve ölçeklerdeki mekanlara dönüşmesi sorunu tasarımın temelini oluşturmaktadır. Başka bir deyişle, bir fabrika yapısının; konut, yaşlılar evi, müze, toplantı salonları, belediye binası, spor salonları olan bir karma işlevli kompleks bir yapıya, yani farklı havalandırma, farklı ısı ve ışık değerlerine ihtiyaç duyan mekanlara dönüştürülmesi sorunu karışımıdır. Bu yazının ana temasını sürdürülebilirlik bağlamında bir mimari tasarım yarışması ve bunun sonucunda üretilen mimari çözümde yapısal konforun nasıl sağlandığı oluşturmaktadır.

Anahtar sözcükler: Fiume Veneto; kültür mirası; mimari tasarım.

Fiume Veneto, was established on the banks of the river Fiume near the city of Pordenone in northern Italy. What makes this settlement distinctive is the huge yarn factory which was founded sometime between 1880 and 1885. The textile factory has offices and a clean electrical power plant (hydro-electric), both located on an island of about 100,000 square metres. There is also a building located outside the factory, in which there had been a grain mill serving the locals since the XIIIth century up until its closure in 1999. Following its closure, Isola del Fiume Company purchased the former textile factory together with the island in order to construct a multi-functional complex. In 2003, The City Council Planning Committee and the Italian Chamber of Architects decided to organize an international 'architectural design competition' under the supervision and policy of the International Union of Architects. The aim was to decide the best strategy to re-use the property as a whole and in consideration with the economic viability, an important criterion for the company. After setting up a jury, a programme was announced which included housing, facilities, the renovation of the mill and hydroelectric plant, the establishment/protection of green spaces, sports facilities, a civic centre and town hall, a museum and an auditorium as well as the necessary infrastructure related to the new development. The main theme of this article is an architectural competition in the context of sustainability and the ways in which structural comfort is achieved in the architectural solutions provided.

Key words: Fiume Veneto; cultural heritage; architectural design.

Yıldız Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi, ¹Bina Bilgisi Anabilim Dalı, ²Çevre Düzenleme Anabilim Dalı, İstanbul

Departments of ¹Architectural Design, ²Environmental Regulation, Yıldız Technical University, Faculty of Architecture, İstanbul

Yapı Fiziği ve Sürdürülebilir Tasarım Kongresi'nde sözlü olarak sunulmuştur (4-5 Mart 2010, İstanbul).

Presented at the Building Physics and Sustainable Design Congress (March 4-5, 2010, İstanbul, Turkey).

MEGARON 2011;6(1):60-67

Başvuru tarihi: 15 Eylül 2010 (Article arrival date: September 15, 2010) - Kabul tarihi: 7 Şubat 2011 (Accepted for publication: February 7, 2011)

İletişim (Correspondence): Yrd. Doç. Dr. Yasemen SAY ÖZER. e-posta (e-mail): yasemen@yildiz.edu.tr

© 2011 Yıldız Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi - © 2011 Yıldız Technical University, Faculty of Architecture

Giriş

Günümüzde en çok sözü edilen konulardan birisi enerji kaynaklarının etkin ve verimli kullanımıyla sürdürülebilirliğin sağlanması gerektiğidir. Oysa enerji kaynaklarının verimli kullanımı kadar, varlığımızı sürdürülebilmek için kültürel sürdürülebilirlik de önemlidir. Sağlıklı toplumlar ekonomik kaynakların bilinçli kullanıldığı, çevreye duyarlı bir sosyal hayatın varlığında sürdürülebilir bir yaklaşımla yaşamının sonucunda oluşur. Sürdürülebilir yaşam koşullarının yapılı çevrede sağlanması ise öncelikle mimari tasarım aşamasında alınan kararların doğru değerlendirilmesiyle birlikte başlar.

Mimari tasarım alanında sürdürülebilir yaşam koşullarının sağlanabilmesi adına her şeyden önce iki temel yaklaşım konusu önemli olmaktadır. Bunlardan birincisi yapılaşma için seçilen “yer”e ait özellikler, ikincisi ise ‘yer’de bulunan mevcut yapıların yeniden nasıl değerlendirileceği konusudur.

Yapılaşma İçin Seçilen ‘Yer’e Ait Özelliklerin Değerlendirilmesi

Sürdürülebilir tasarıma sahip binaların öncelikle yerel iklim koşulları, yerel kaynaklar ve yakın bölge ölçeği gözetilerek tasarlandığı bilinmektedir. Bu bağlamda tasarlanan yeni bir binanın nereye ve nasıl yapılacağı konusu daha fazla önem kazanmaktadır. Yere ait özelliklerin tasarımıyla birlikte değerlendirilmesi, hatta tasarımı biçimlendiren en önemli veri olması gerekmektedir. Bunu sağlamak için tasarım öncesinde yere ait verilerin bir çok açıdan gözlenmesi ve incelenmesi sürdürülebilir tasarımda neredeyse ön koşul olmaktadır.

Yer seçimine ait kararlar doğru değerlendirilmediğinde ortaya çıkan sorunlar ise kuşkusuz gereksiz enerji tüketimiyle birlikte sürekli yeni çözüm arayışları ister. Bunun sonucunda ortaya çıkan bedelin karşılanması bazı durumlarda çok zor hatta imkansız olabilir. Hatta yakın çevremizi bu bakışla sorguladığımızda dahi, bu ön çalışmanın ihmal edildiği tasarımları ve bunun sonucunda karşılaşılan sorunları rahatlıkla görebiliriz.

‘Yer’de Bulunan Mevcut Yapıların Yeniden Değerlendirilmesi

Yer seçimine ait özelliklerin değerlendirilmesi yanında eski bir yapı ya da yapı kompleksinin tamamen yıkılarak yerine getirilen yeni bir yapılaşma da aynı bakış açısıyla sorgulanmalıdır. Eski yapıların fazla sorgulanmadan yıkılarak yerlerine yenilerinin inşa edilmesi çoğu zaman genel kabul gören yaklaşımdır. Dönüşümü ya da sağlıklılaştırılması kararlaştırılan bir bölgenin mevcut sosyal, kültürel ve yapısal değerlerinin gereğince incelenmeden, yıkılıp yerine yeni yapılaşmanın önerilmesi

ülkemizde de sıklıkla rastladığımız uygulamalardan biridir. Hatta önerilen yeni yapılaşma, alanın geçmişine ait tarihsel, kültürel ve sosyal hiçbir izi gelecek kuşaklara taşımayacak biçimde tasarlanmaktadır. Öngörülen yeni tasarımlarda gözlemlenen sadece ekonomik kazanımların temel amaç olduğudur. Oysa sürdürülebilir tasarım salt ekonomik amaçlı olmayıp, özünde tarihsel, çevresel, kültürel ve sosyal değerleri de içermelidir.

Özellikli ‘Yer’lerin Değerlendirilmesinde Seçilen Yöntem

Sanayinin daha az gelişmiş ülkelere kaymasıyla birlikte atıl kalan eski sanayi bölgelerinin ve yapılarının nasıl kullanılacağı konusu 1990’lardan sonra Avrupa Birliği ülkelerinde önemli bir siyasi gündem maddesi haline gelir. Yazımızın da konusunu oluşturan çalışma alanı bu tür geçmişi olan bir yerdir ve niteliklerinden ötürü ‘özellikli yer’ olarak tanımlanmaktadır.

Kentlerin büyümesi sonucunda günümüzde çoğu zaman merkezi yerleşmelerin yakınlarında bulunan, fakat işlevsel açıdan ömürleri tamamladığı için atıl duruma düşen yapı stokları ve içinde bulundukları değerli alanların nasıl kullanılacağı bir çok platformda tartışılmaya başlanır. Yerel yönetimlerce yapılan finansman hesaplarında yapıların tamamen yıkılmasının ve ortaya çıkan molozların kaldırılmasının ekonomik maliyetinin karşılanamayacağı sonucu ortaya çıkınca yeni arayışlara gidilir. Bu tür sorunları olan kentlerin bir kısmı yerel halktan ve mesleki kurumlardan kişilerle oluşturdukları komisyonlarda en doğru çözüme ulaşmak için çalışırlar. Daha çok Avrupa ülkelerinde gördüğümüz çok katılımlı çalışma komisyonları ortak kararlarında en doğru çözüme düzenlenecek mimari tasarım yarışmasıyla birlikte ulaşmayı hedeflerler. Amaçları doğrultusunda hazırladıkları şartnamede katılımcılara sorunlarını ve beklentilerini anlatırlar. Çalışma komisyonlarının bir kısmı katılımı ulusal ölçekte sınırlarken, diğer bir kısmı katılımı uluslararası boyutlara taşır. Mimari tasarım arayışlarının uluslararası platforma çıkarak geniş kapsamlı olması, daha fazla sayıda tasarım seçeneklerini tartışmaya açmasından dolayı her zaman daha yararlı olduğu düşünülür.

Atıl sanayi yapıları ve alanının yeniden değerlendirilmesi konusunda bu tür bir yöntemle çözüme ulaşmak için açılan Mimari Tasarım Yarışmalarından birisi de 2004 yılında gerçekleşen ‘*Competition of Ideas of a Private Enterprise Concerning “The Former Fiume Veneto Cotton Mill” Area*’

¹ Bu konuyla ilgili bilgiler UIA’nın web sayfası www.uia-architectes.org ve www.fiumeveneto.com/eng/home’da bulunmaktadır.

Şekil 1. Mimari tasarım yarışmasının duyuru afişi.

Kaynak: Yarışma şartnamesiyle birlikte katılımcılara verilmiştir.

Şekil 2. İplik fabrikası ve yakın çevresinin mevcut vaziyet planı.

Kaynak: Google Earth'den 24 Ağustos 2010 günü indirilmiştir.

İplik Fabrikası ve Bulunduğu Alanın Dönüşüm Süreci

'Competition of Ideas of a Private Enterprise Concerning "The Former Fiume Veneto Cotton Mill" Area' başlıklı mimari tasarım yarışması, İtalya'da, Trieste'nin 90 km kuzeybatısındaki Pordenone kenti yakınlarında 10,650 kişilik nüfusu olan Fiume Veneto yerleşmesinin merkezinde bulunan fabrika ve bulunduğu alan için açılır (Şekil 2).

İplik Fabrikası ve Bulunduğu Alan

Fiume Veneto'nun kent merkezinde bulunan iplik fabrikası 1999 yılında üretimini tamamen durduran bir işletmedir. 1880'de yapımına başlanan ve 1885'de üretime geçen fabrikanın tarihçesi, bölgede tüm yaşayanların da anılarıdır aynı zamanda. Yerleşmede yaşayan neredeyse her aileden birisinin annesi ya da kadın akrabası orada çalışmıştır. Kayıtlara bakıldığında çalışanların önemli kısmının 11 yaş üstü kadınların oluşturduğu görülür. 1915 ve 1918 yılları arasında Birinci Dünya Savaşı nedeniyle fabrika ilk kez üretimine ara vermek zorunda kalır. İkinci Dünya Savaşı sırasında iç mekanlarında bazı düzenlemeler yapılan fabrikada iplik yerine mayın üre-

tilmektedir. İkinci Dünya Savaşı'nın bitmesiyle yeniden iplik üretimine geçen fabrika 1954 yılında yeni makineler ve yeni yapılarla geliştirilir. Çalışan işçi sayısı 350 kişiyi bulur. Üretimin tamamen sona erdirilmesi kararı, ardından fabrikanın kapanması 31 Aralık 1999'dur.

Adada en az 120 yıllık fabrika kadar önemli bir diğer yapı da, hakkında ilk bilgilere 1247 yılındaki kayıtlarda rastlanan ve kullanılsa da sağlam duran buğday değirmenidir. Ayrıca fabrikanın bazı ek binaları yanında, nehrin potansiyelinden dolayı fabrikaya temiz elektrik (hidroelektrik) enerjisi sağlayan bir santral da bulunmaktadır.

İplik fabrikası yerleşmeye de adını veren nehrin iki kola ayrılıp tekrar birleşmesi sonucu oluşan 100,000 m² lik bir ada üzerinde kuruludur. Ada nehrin kıvrımlarının oluşturduğu üçgen bir biçime sahiptir. Fabrika adanın kent merkezine en yakın kısmında ve üçgenin geniş tarafında kuruludur. Fabrika ve yakın çevresindeki ek binaların hepsi belirli bir bölgede toplanmış olup, yapılaşmanın bulunmadığı oldukça geniş bir alan tamamen yeşildir. Nehrin sınırlarını belirlediği zengin ekolojik değerleri olan yeşil alanın geçmişinde de herhangi bir yapıya ait iz yoktur (Şekil 3).

Fabrikada Üretim İşlevinin Bitmesi ve Sonrası

Fabrika ve ek yapılarının bulunduğu alan yerleşmenin merkezi niteliğindedir ve bu nedenle de çevresi için çok değerlidir. Fabrikada üretimin durmasından dolayı arazideki fabrikanın ek binaları da artık kullanılmamaktadır. Alan, 2000'li yılların başında çevresindeki yapılaşmayla birlikte, bölgenin merkezinde yer alan ama kullanılmayan, yaşamayan geniş bir bölge görünümün-

Şekil 3. 1851 yılına ait haritanın üzerine, inşa edilirken işlenmiş İplik Fabrikası planı.

Kaynak: Yarışma şartnamesiyle birlikte katılımcılara verilmiştir.

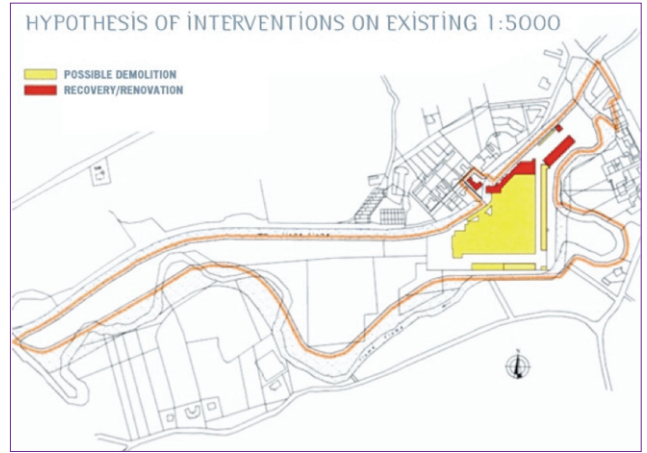
dedir. 2001 yılında gıda sektöründe faaliyet gösteren bölgeye ait bir şirket, fabrikanın bulunduğu alanı satın alır. Alanın yeniden kullanımı için geliştirilebilecek en iyi strateji ne olabilir arayışı, yerel yönetim ve fabrikanın yeni sahiplerini mimari tasarım yarışması düzenleme konusunda hem fikir kılar.

Mimari Tasarım Yarışması ve Şartnamede İstenenler

Fabrikanın sahipleri, yerel yönetim ve İtalyan Mimarlar Odası alanın dönüşümü için Uluslararası Mimari Tasarım Yarışması düzenlenmesi konusunda uzlaşırlar. Böylece artık işlevi sona eren fabrikanın dönüştürülmesi için çevresel, kentsel ve mimari gereklilikleri en iyi sağlayabilecek çözümü seçmek amacıyla, en iyi yöntemin bir yarışma olacağı varsayımıyla Uluslararası Mimarlar Birliği (UMB) kuralları ve denetiminde uluslararası bir yarışma açılır.

Organizasyon komitesi; İtalyan mimar *Pierluigi Mio* (Bölge kent planlama konseyinden), İtalyan mimar *Luigi Girardi* (Bölgenin sanayi, ticaret ve turizm konseyinden), İtalyan mimar *Luciano Lazzari* (Fiume Veneto Belediyesinden, yedek jüri üyesi), Amerikalı mimar *W. Graham Adams* (UMB'nin önerdiği üç mimardan biri), Japon mimar Kazuo Iwamura (UMB'nin önerdiği üç mimardan biri), Romanyalı mimar *Anca Bratuleanu* (UMB'nin önerdiği üç mimardan biri, yedek jüri üyesi), Slovenyalı mimar *Vojteh Ravnika* (Pordenone Bölgesi mimarlar birliğinden), İtalyan mühendis *Gianpaolo Gargan* (Pordenone Bölgesi mühendisler birliğinden), Alman mimar *Andreas Gottlieb Hempel* (Organizasyon komitesi tarafından önerilen isim) ve İspanyol mimar *Jordi Querol Piera* (Organizasyon komitesi tarafından önerilen isim) gibi kişilerden aslı ve yedek jüri üyelerini oluşturur. Jüri yaptığı ön toplantıda yarışma şartnamesiyle birlikte teslim edilecek olan projeler için değerlendirme kriterleri oluşturur.

İdarenin de istekleri doğrultusunda hazırlanan yarışma şartnamesi mevcut alana ve yapıya yapılacak olan her türlü müdahaleyi dönüşüm ilkeleri doğrultusunda kabul etmekte, hatta beklemektedir. Daha önce (fabrika binası dışında) hiçbir yapılaşma yapılmamış ekolojik açıdan çok değerli olan bu Ada'da yapılaşma teşvik edilmekte ve alanın genelinde yapılaşma yoğunluğunun arttırılması istenmektedir. Tarihsel ve kültürel değerleri olan fabrika yapısının sadece en eski bir bölümünün bırakılarak (fabrika alanının yaklaşık %10'luk kısmı), diğer bölümlerin yıkılması da şartnamenin beklentileri arasındadır. Hazırlanan şartnamede fabrikanın bulunduğu adada şu yeni işlevli yapıların tasarlanması istenmektedir: Konutlar, dükkanlar, yaşlılar evi, Mey-

Şekil 4. Fabrikada dönüşüm çalışması için verilen korunması gereken (kırmızıyla işaretli) ve yıkılması olanaklı (sarıyla işaretli) alanlar.

Kaynak: Yarışma şartnamesiyle birlikte katılımcılara verilmiştir.

dan ve İkinci Dünya Savaşı'nda ölen denizciler için anıt, Kent Müzesi, Belediye Binası (2300 m²), 400-500 kişilik bir oditoryum, hidroelektrik santrali, Nehir parkı, rekreasyon ve spor yapıları. Ayrıca tasarımcılardan eskiden fabrikada çalışan ama şu anda işsiz kalan 40 kişiye iş imkanı sağlayacak çeşitli etkinlikleri barındıran değişik işlevlere ait yapılar da önermeleri beklenmektedir (Şekil 4).

Değerlendirme kriterleri ise şu şekilde belirlenir;

1. Şartnamenin 2., 3. ve 4. maddelerine uyumluluk.
2. Mimari kalite,
3. Kent, peyzaj ve çevreyle bütünlük,
4. Projenin öngördüğü çalışma programının uyumluluğu ve maliyet-etkinlik ilişkisi,
5. Müdahalenin sürdürülebilirliği ve
6. Jürinin kendi içinde ortak belirleyeceği kriterler.

Yarışma İçin Geliştirilen Öneri

Şartnamede istenenler ve alanla ilgili yapılan çalışmalar sonrasında öneri tasarımı için bazı ana kararlar oluşturma aşamasına gelindi. Önerimizi geliştirirken yaptığımız tartışmalarda şartnamenin beklentilerine uymayan, ancak sürdürülebilirlik bağlamında çok önemli bulduğumuz iki temel nokta tasarımızdaki ana yaklaşımı belirledi. Birincisi Fiume Veneto'nun tarihi için çok önemli olan fabrika yapısının dönüşüm adı altında büyük ölçüde yıkılmasını hem sürdürülebilirlik, hem de süreklilik bağlamında onaylamamak; ikincisi ekolojik açıdan çok değerli olan adanın yeşil alanlarına istenen yapılaşmayı yapmamak.

Tasarım Kararlarının Oluşumu

Fabrika yapısının geçmişine ait 'izler'i tanımlayarak korumak ve daha önce hiç yapılaşmanın olmadığı yeşil alana yapı önermeme ana ilkeleriyle, her türlü riski göze alarak tasarımın geliştirilmesi düşüncesi benimsendi. Böyle bir yaklaşım şartnamede istenene karşı bir duruş içerdiği için önemli ölçüde risk taşıyordu.

Bu kararlarla, ilk olarak fabrika binasının sahip olduğu verilerin detaylı bir analizini yaparak, gerçek değerlerini anlamaya, 'iz'leri belirlemeye çalışıldı. Amacımız, bunları gördükten sonra, bizim değer olarak saptadığımız verilerin dönüştürülmesi istenen işlevlere öncelikle uymayan, daha sonra uyan yönlerini belirlemektir. Değerlendirmeleri yaparken mevcut yapının kentle ilişkisinden başlayarak, yeni işlevlerin ihtiyaç duyduğu yapı fiziği konfor koşullarına kadar birçok açıdan ve farklı ölçeklerde çalışmalar yapıldı. Çalışmalarımızın sonucunda mevcut fabrika yapısıyla, istenen işlevlerin birbirlerine uymayan yönleri iki ana başlık halinde, şu şekilde belirlendi.

1. Kompleksin Kentle İlişkisinin Değerlendirilmesi:

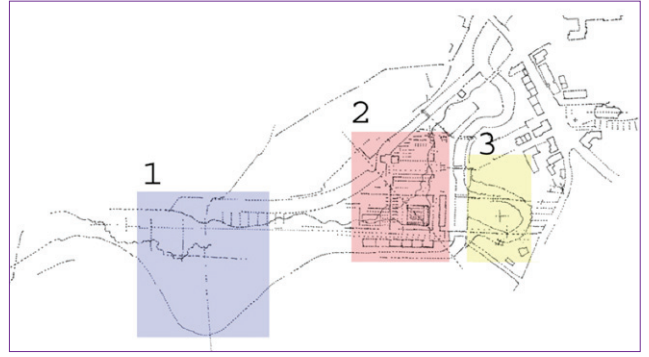
Bir fabrikanın kentle iç içe olmasına gerek yoktur, nitekim burada da fabrika kentten nehrin kıvrımları sayesinde yalıtılmıştır. Fakat birçok sosyal ve kültürel işlevleri içinde barındıran bir kompleksin fabrikanın aksine kentle ilişkisi iç içe ve yoğun olmalıdır.

Bu nedenle tasarımımda 'kompleksin kentle ilişkisi' çözülmesi gereken temel sorunlardan biriydi.

2. Kompleksin Mekan Konfor Koşullarının Değerlendirilmesi: Fabrika mimarisi içe dönük, tekdüze, tek bir mekandan oluşmaktadır. Oysa dönüştürülmek istenen işlevlerin her biri özel şartlar isteyen, farklı büyüklükte, çevresiyle farklı ilişkiler kuran mekan ve mekan gruplarıdır. Örneğin, konut, yaşlı yurdu, belediye binası gibi mekanlar, fabrika işlevinden farklı olarak doğal ışık, hava ve yeşil gibi konfor koşulları isteyen mekanlardır.

Fabrikaya ait 'iz'leri de koruyarak yeni tasarlanan farklı işlevli mekanlara sağlanması gereken konfor koşullarını sağlamak da, bu tasarımda çözülmesi gereken diğer bir temel sorundu.

Uyan yönler değerlendirildiğinde gördüğümüz, öngörülen dönüşümde birçok işlevin yan yana getirilmesiyle bir 'sinergi' yaratılmak istendiğidir. Bir fabrika kurusu, bir sonuç ürünün üretilmesi amacıyla üretimin değişik aşamalarının uyumlu bir şekilde, bir çatı altında yan yana getirilmesi ilkesine dayanır. Bu nedenle fabrika mimarisinde sinergi doğal olarak bulunur. Diğer bir deyişle öngörülen işlevlerin birbirlerinden çok farklı olmasına karşı birbirlerinden etkilenmeleri, birbirlerine

Şekil 5. Öneri tasarımı; alana yaklaşım konusunda alınan temel ilke kararları.

Kaynak: Makale yazarlarının yarışma için hazırladıkları özgün çalışmadır.

güç vermeleri ve sonuç ürün olarak kentin yaşamına bir bütün olarak katkıda bulunmalarına fabrika mimarisinin engel olmayacağı, hatta katkıda bulunacağı düşünülebilir.

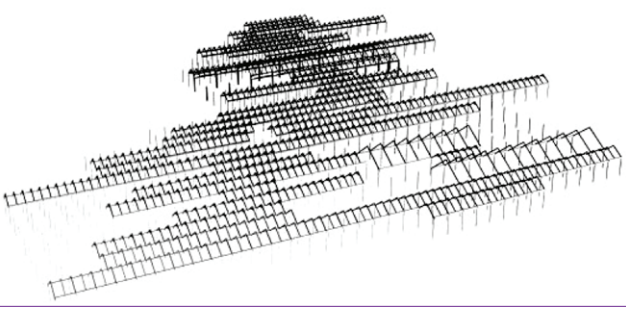
Değerlendirmelerimiz sonucunda öneri tasarımımda, yeşil alanları yapılaşmaya açmadan, fabrikanın ana karakterini veren izlerini koruyarak, mimarisini yeni işlevler doğrultusunda dönüştürmek ve kullanmak temel yaklaşım oldu. Böylece bir taraftan tarihsel-kültürel süreklilik sağlanırken, diğer taraftan yaratılmış bir değer yok edilmeden, tekrar kullanılmasıyla sürdürülebilirliği gerçekleşti (Şekil 5).

Fabrikanın Kentle İlişkisi

Ön görülen projenin kentle olması gereken ilişkisinin, mevcut fabrikanın ilişkisinden çok daha farklı ve güçlü olması gerekir. Adanın bütününün kullanımı ve kente entegrasyonu açısından bugünkü bağlantı yeterli değildir. Örneğin, fabrikada bir giriş yeterli olabilirken, bu anlamda bir kompleksin bir girişle yetinmesi beklenemez. Kompleksin kente entegrasyonu için Fiume nehrinin ıslah edilmesiyle karşı kıyıda kalan ve kentin ana akslarından birine dayanan adanın en doğu parçası bir şans olarak değerlendirilebilir. Bu alan (3 numaralı alan) Fiume nehrinin üzerine yapılan birkaç köprü ile kolaylıkla fabrikaya bağlanabilmektedir. Bu bağlantılar fabrikanın özgün mimarisine ve adanın bütününün (özellikle 1 numaralı alanın) kullanımına da uygundur. Doğu batı yönünde uzanan fabrika strüktürü bu bağlantılarla parçalanabilir ve kolaylıkla yeni işlevlere dönüştürülebilir.

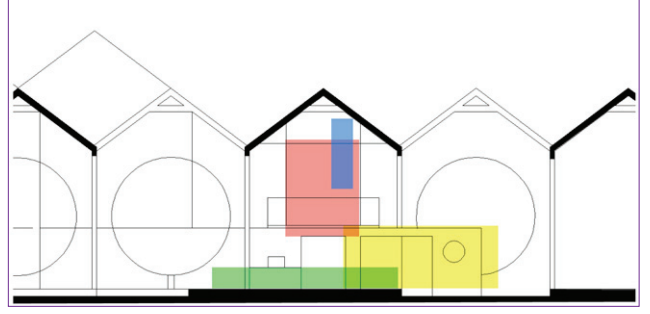
Fabrika Mimarisinin Dönüşümü

Nehrin üçgen biçim oluşturduğu adanın doğu tarafında yer alan fabrika binasının ana çizgilerini Fiume nehrinin kıvrımları belirlemektedir. Kıvrımlara paralel,

Şekil 6. Fabrikanın mevcut mimarisinin istenen işlevlerle uyğunluğunun sağlanması amacıyla yapılan 'boşaltma-doldurma' için ön çalışma.

Kaynak: Makale yazarlarının yarışma için hazırladıkları özgün çalışmadır.

Şekil 7. Fabrikanın mevcut mimarisinin konuta uygunluğunun sağlanması için yapılan fikir çalışması.

Kaynak: Makale yazarlarının yarışma için hazırladıkları özgün çalışmadır.

kuzey-güney yönünde ve doğu-batı yönünde uzanarak birbirlerini kesen iki 'sokak' fabrikanın omurgasını oluşturmaktadır. Fabrikanın iç trafiğini sağlayan bu sokaklar x-y eksenini tanımlamak olanaklıdır. Bina'nın dış çevreye bakan yüzeyleri ise, kolon sisteminin Fiume nehri tarafından sınırlandırılması ve bunun sağır bir duvarla bitirilmesiyle oluşmaktadır. Fabrikanın nehir ve yeşil alanla mekansal ya da görsel her hangi bir ilişkisi bulunmamaktadır.

Fabrikanın kapalı alanı 12,000 m²'dir. Çelik kolonların aralıkları kuzey-güney yönünde sabit ve 5 m iken, doğu-batı yönünde 7 m ile 3,5 m arasında değişmektedir. Fabrika binasının doğu-batı yönünde devam eden kırma çatıları binaya ana karakterini verir. Bu açıdan iç mekan mimarisi 'tek düze' olarak tanımlanabilir. Fabrikanın bir uçtan diğerine, aralıksız devam eden, herhangi bir belirgin karakter değişikliği göstermeyen iç yapısı da istenen değişik işlevleri barındırmaya elverişli değildir. Bunun için fabrika kitlesi içinde, yalın bir ifade ile önce boşaltma, sonra ise doldurma yapılarak fabrika binasının istenilen işlevlerle uyumu sağlanmaya çalışıldı (Şekil 6).

Boşaltma: Fabrika tek bir mekandan oluşmaktadır. Yeni fonksiyonlar doğrultusunda bu tek mekan parçalanmalıdır. Bu parçalanma fabrikanın strüktürel karakteriyle uyuşmak zorundadır. Aksi takdirde bir korumadan bahsetmek olanaksız hale gelecektir. Fabrika strüktürü doğu-batı yönünde uzanan çatı birimlerinin kuzey-güney yönünde yan yana getirilmesiyle oluşmaktadır. Bu nedenle bazı çatı birimlerinin çıkarılması genel strüktürü bozmayacağı gibi işlevlere uygun olarak istenen parçalanma da oluşacaktır. Parçalanma sayesinde işlevler birbirlerinden ayrılırken, özelleşmekte, mekanların gereksinimleri olan doğal ışık, hava, güneş gibi olmazsa olmaz yapı fiziği koşulları sağlanacaktır (Şekil 7).

Doldurma: Fabrikanın en önemli tekrar kullanılabilir değeri kolon sistemi ve onun üzerine doğu-batı yönünde oturan çatı makaslarıdır. Bu, birimde, yaklaşık olarak 5x3, 5x4,5 m³'lük bir mekan demektir. Plan düzleminde bu ölçü büyüebilmekte ancak yükseklikte (kenarlarda 4,5 m, çatının en yüksek noktasında 6,5 m) sınırlı kalmaktadır. Tasarımımızda bu boşluk şartnamede istenen ve mekana uygun olduğu düşünülen yeni işlevlerle doldurulmaya, şekillendirilmeye çalışıldı. Müze, oditoryum, toplantı salonu, spor ve rekreasyon gibi büyük boşluklara ihtiyaç duyan işlevler bu hacimlere rahatlıkla uyum sağladı. Ancak konut gibi küçük hacimli, çok özel konfor koşulları isteyen mekanları, fabrikanın devasa çatısı altında konumlandırmak için "özel mekan birimleri"ni tasarlanması gerekti. Projede alınan temel kararlar doğrultusunda fabrikanın konstrüksiyonunu bozmadan tasarımı yapılan konutlarda gün ışığı, doğal havalandırma gibi yapı fiziği koşulları sağlandı. Bu özel mekan birimleri prefabrike metotlarla, modüler olarak üretilecek, mekanın gereksinim duyduğu konfor koşullarını sağlayacak eklentileri içerecekti.

Sonuç

Sonuç olarak, şartnamede istenen işlevler, şartnamenin istediğinden daha az yoğunlukta olmak üzere yerleştirildi. Fabrikanın devasa strüktürü altında, konutlar, yaşlılar evi, bir meydan, etrafında dükkanlar ve müze çözüldü. Fabrikanın iç iletişimini sağlayan sokaklardan kuzey-güney doğrultusunda uzanan kenarındaki mekanlarda, dışarıdan algılanması, kolay ulaşılması gerektiği için belediye binası, doğu-batı doğrultusunda uzanan sokağın kenarındaki mekanlarda ise adanın yapılaşmamış bölgesinin bir yeşil alan ve su parkı olarak planlanması düşünüldüğü için kapalı spor alanları önerildi. Alanın ve üzerindeki fabrikayla birlikte ek yapılarının sürdürülebilirlik bağlamında tasarlanması gerektiği düşüncesiyle başlanan tasarımda, mekanlar is-

Şekil 8. Tasarım alanına genel yaklaşım kararlarının anlatıldığı teslim için hazırlanan iki paftadan ilki.

Kaynak: Makale yazarlarının yarışma için hazırladıkları özgün çalışmadır.

tenilen kalitede çözüldüğü için teslim edilecek düzeye gelmişti. Alanın ekolojik değerlerine duyduğumuz saygıdan dolayı yapılaşmayı bilinçli olarak kısıtlı kullanarak ve bir kültür mirası olarak düşündüğümüz fabrikanın korunması gereken öz değerlerini ortaya çıkartarak, bu değerlerle birlikte proje gerçekleştirildi.

Her ne kadar yatırımcının istediği, beklediği yapısal yoğunluk olmadığı için maliyet ilk bakışta yüksekmiş gibi dursa da, uzun vadeli düşünüldüğünde bu tür tasarımda kazanımlar daha fazla olacaktır. Öncelikle tasarımın özgünlüğü ve neden-sonuç ilişkisi bağlamında oluşması, her hangi bir yere ait ve sıradan olmaması bir kazanımdır. Bunun dışında, gelecek nesillere yaşadıkları yerlerin belleklerine ait izleri taşınması ise ayrı bir kazanımdır (Şekil 8).

L'isola
del
fiume

Concorso di idee

Comune di
Fiume Veneto

Registration Form

Notice of the Competition

Historical Informations

Download Area

Contact Area

F.A.Q.

Official Documents

INTERNATIONAL COMPETITION OF IDEAS FOR A PRIVATE ENTERPRISE CONCERNING THE AREA OF THE FORMER FIUME VENETO COTTON MILL NOMINATION OF THE WINNERS

On the day 18/04/2004 at 16.50, the President of the Selection Committee, arch. Andreas Gottlieb Hempel, in the presence of the Members of the Selection Committee, in compliance with art. 23 of the Notice, communicates to the Mayor the following classification:

1st place
Progressive No.: 1042
Marking No.: 9871654V321F
Head of the Team: Arch. **Guido Masè**, Trento, Italy

2nd place
Progressive No.: 1081
Marking No.: 187447676DEC
Head of the Team: Arch. **Likopoulou Ekaterini**, Athens, Greece

3rd place
Progressive No.: 1079
Marking No.: 712584467GDA
Head of the Team: Arch. **Christopher Green**, F.G.C. Architectes Associes, Hotel de Fontcuberte, Aix-en-Provence, France

Recommended with special mention by the Selection Committee
Progressive No.: 1123
Marking No.: 3491158E77GE
Head of the Team: Arch. **Nevzat Oguz Ozer**, Istanbul, Turkey

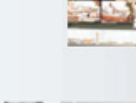
Recommended, considered of equal merit
Progressive No.: 1026
Marking No.: 4189C256E974
Head of the Team: Arch. **Annarita Ferrante**, Bologna, Italy

Progressive No.: 1029
Marking No.: 198G75D63G42
Head of the Team: Arch. **Gianpietro Franceschini**, Cassacco, Udine, Italy

Şekil 9. Yarışma komitesinin sonuçları açıklandığı web sayfası.

Kaynak: <http://www.fiumeveneto.com/eng/classifica.html> (Erişim tarihi: 23 Ağustos 2010).

66

GİLT VOL. 6 - SAYI NO. 1

18 Nisan 2004’de jüri teslim edilen 151 projeyi değerlendirmek üzere toplandı. İlan edilen şartnamede üç adet ödül ve üç adet mansiyon seçileceği açıklanmıştı. İlk üç proje uygulanması düşünülen projeler olarak yeniden değerlendirmek üzere seçilirken, projemiz ‘Jüri Özel Ödülü’ olarak, iki adet proje de eşit dereceli mansiyonla ödüllendirildi (Şekil 9).

Değerlendirme kriterlerini daha önce oluşturmuş olan jüri, projemizi mimari kalite, kent, peyzaj ve çevreye katkısı açısından olumlu buldu. Olumsuz görüşü ise, şartnamede istenmesine rağmen, adanın, 1 numaralı alan olarak adlandırdığımız bölümünü yapılandırmadığımız (ekolojik açıdan çok önemli bir kara parçası olarak gördüğümüz adanın fazla yapılanmayla doldurulmaması gerektiğine inandığımız için bilinçli olarak reddetmiştik), diğer alanları düşük yoğunluklu yapılaşmayla değerlendirdiğimiz gerekçesiyle ekonomik açıdan uygulanabilir olmadığı konusudur.

Kaynaklar

- Anonim. (2004), “Türkiye’den Uluslararası Başarılar”, MİMARLIK, Sayı 318, s.44-49.
- Anonim. (2004), “Umgestaltung des Geländes einer ehemaligen Baumwollspinnerei von Fiume Veneto, Italien”, wettbewerb aktuell, Sayı 8, s.37-41.
- Edwards, B., (2005), Rough Guide to Sustainability, London, RIBA Enterprises.
- Hudson, K., (1979) World Industrial Architecture, Cambridge University Press.
- L’isola del Fiume Competition of Ideas of Private Enterprise Catalogue (2004) Terre di Fiume.

İnternet Kaynakları

- www.uia-architectes.org/texte/england/Fiume/2results.html (Erişim tarihi: 22 Ağustos 2010).
- <http://www.fiumeveneto.com/eng/home.html> (Erişim tarihi: 20 Ağustos 2010).